

LETOPISI NARNIJE

POSLEDNJA BITKA

K. S. LUIS

Preveo
Zoran Jakšić

■ Laguna ■

Naslov originala:

C. S. Lewis
The Last Battle

Text Copyright © C. S. Lewis Pte Ltd 1956
Illustrations © HarperCollins Publishers Ltd 1956

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

POSLEDNJA BITKA

SADRŽAJ

<i>1. Kraj Jezerskog kotla.</i>	<i>9</i>
<i>2. Kraljeva brzopletost.</i>	<i>19</i>
<i>3. Majmun u svom sjaju</i>	<i>28</i>
<i>4. Šta se dogodilo te noći</i>	<i>38</i>
<i>5. Kako je kralju došla pomoć</i>	<i>46</i>
<i>6. Valjan posao za jednu noć.</i>	<i>56</i>
<i>7. Uglavnom o patuljcima</i>	<i>65</i>
<i>8. Kakve novosti je doneo orao</i>	<i>75</i>
<i>9. Veliki skup na Bregu štale.</i>	<i>84</i>
<i>10. Ko će u štalu?</i>	<i>94</i>
<i>11. Ritam se ubrzava</i>	<i>104</i>
<i>12. Kroz vrata štale</i>	<i>114</i>
<i>13. Kako su patuljci odbili da budu uključeni</i>	<i>123</i>
<i>14. Noć pada na Narniju</i>	<i>134</i>
<i>15. Još dalje i još više.</i>	<i>144</i>
<i>16. Zbogom zemljama senki.</i>	<i>153</i>

Kraj Jezerskog kotla

U poslednjim danima Narnije, daleko prema zapadu, iza Svetiljkine zabiti i blizu velikog vodopada živeo je jedan majmun. Bio je toliko star da niko nije mogao da se priseti kada je ovaj prvi put došao da živi u tim krajevima, a bio je najpre-predeniiji, najružniji i najnaboraniji majmun koga možete zamisliti. Imao je kućicu, sagrađenu od drveta i pokrivenu lišćem, gore u račvi velikog drveta, a ime mu je bilo Vrda. U tom delu šume bilo je vrlo malo zveri koje govore, malo ljudi ili patuljaka, zapravo bilo kakvog sveta, ali Vrda je imao jednog prijatelja i suseda, magarca po imenu Smetko. Ili su barem obojica govorili da su prijatelji, ali kako su se stvari odigravale, pomislili biste da je Smetko više kao Vrdin sluga nego prijatelj. On je sve radio. Kada bi zajedno išli na reku, Vrda je punio velike kožne mešine vodom, ali Smetko je bio taj koji ih je nosio nazad. Kada su želeli nešto iz gradova dalje niz reku, Smetko je odlazio s praznim korpama na leđima i vraćao se s korpama punim i teškim. A sve najlepše što bi Smetko doneo odatle pojeo bi Vrda; jer, kako je Vrda govorio: „Razumeš, Smetko, ja ne mogu da jedem travu i čkalj kao ti, pa je pošteno da to nadoknadim na drugi način.“ A Smetko je uvek govorio: „Naravno, Vrdo, naravno. Razumem ja to.“

Smetko se nikada nije žalio, jer je znao da je Vrda mnogo promućurniji od njega i smatrao je da je veoma lepo od

Vrde što uopšte hoće da se druži s njim. A ako bi ikada Smetko ipak pokušao da raspravlja oko bilo čega, Vrda bi uvek rekao: „Čuj, Smetko, ja bolje od tebe shvatam šta valja raditi. Znaš da nisi baš bistar, Smetko.“ A Smetko bi uvek odgovarao: „Ne, Vrdo. Sasvim je istina. *Nisam* bistar.“ A onda bi uzdahnuo i uradio šta mu Vrda kaže.

Jednog jutra početkom godine njih dvojica izašli su i hodali obalom Jezerskog kotla. Jezerski kotao je prostrano jezero odmah pod liticama zapadnog kraja Narnije. Veliki vodopad sunovraćuje se u njega uz zvuk nalik neprekidnoj grmljavini, a Velika reka ističe na drugoj strani. Zbog tog vodopada jezero neprestano poigrava, peni se i ključa kao da vri, i tako je, razume se, i dobilo ime Jezerski kotao. Najživopisnije je u rano proleće, kad vodopad nabuja od snega otopljenog sa planina iza Narnije, tamo u Zapadnoj divljini odakle reka dotiče. I dok su gledali u Jezerski kotao, Vrda najednom uperi tamni, koščati prst i reče:

„Gle! Šta je ono?“

„Šta je šta?“, upita Smetko.

„Ono žuto što je upravo izbilo iz vodopada. Gle! Eno ga opet, plovi. Moramo otkriti šta je to.“

„Moramo li?“, upita Smetko.

„Razume se da moramo“, reče Vrda. „Moglo bi da bude nešto korisno. Samo ti skokni u jezero kao dobar drugar pa ga upecaj. Onda ga možemo valjano pogledati.“

„Da skoknem u jezero?“, upita Smetko, strižući dugim ušima.

„Pa, kako da ga dohvatimo ako to ne učiniš?“, kaza majmun.

„Ali – ali“, reče Smetko, „zar ne bi bilo bolje kada bi *ti* otišao po njega? Jer, razumeš, ti hoćeš da znaš o čemu se radi, a mene i ne zanima mnogo. A ti imaš i ruke, razumeš. Dobar si kao čovek ili patuljak kad je hvatanje u pitanju. Ja imam samo kopita.“

„Stvarno, Smetko“, reče Vrda, „nisam verovao da ćeš ikada reći tako nešto. Nisam to očekivao od tebe, zaista.“

„Zašto, šta sam to pogrešno rekao?“, upita magarac prilično smernim glasom, jer video je da je Vrda duboko uvređen. „Samo sam hteo da kažem da...“

„Da poželiš da *ja* idem u vodu“, reče majmun. „Kao da ne znaš savršeno dobro kako su nama majmunima pluća uvek bila slaba i kako lako nam se prehlade! E pa lepo. *Hoću* da idem. Već mi je i ovako dovoljno hladno na ovom surovom

vetru. Ali ući ću. Verovatno ću umreti. Onda će da ti bude žao.“ I Vrđin glas zazvuča kao da je na granici suza.

„Molim te nemoj, molim te nemoj, molim te nemoj“, kaza Smetko; napola je njakao a napola govorio. „Nije mi nakraj pameti palo ništa slično, Vrdo, stvarno nije. Znaš koliko sam tupav i kako nisam u stanju da mislim na više od jedne stvari odjednom. Zaboravio sam na tvoja slaba pluća. Naravno da ću ja ući. Ne smeš ni pomisliti da tako nešto sebi uradiš. Obećaj da nećeš, Vrdo.“

I tako je Vrda obećao, a Smetko otklopara na svoja četiri kopita oko kamenitog ispusta obale ne bi li našao mesto gde bi ušao u jezero. Hladno ili ne, nije bilo šala ući u tu uzburkanu i zapenjenu vodu i Smetko je morao da stoji i tresе se čitav minut pre nego što se odlučio da to učini. Ali onda ga Vrda pozva otpozadi i reče: „Možda je ipak bolje da ja to uradim, Smetko.“ A kada Smetko to začu, on reče: „Ne, ne. Obećao si. Ulazim“, i onda uđe.

Ogromna masa pene nalete mu na njušku, ispuni mu usta vodom i zaslepi ga. Onda na nekoliko sekundi on sasvim potonu, a kada ponovo izroni, bio je na sasvim drugom delu jezera. Onda ga dohvati vrtlog, pa ga je nosio ukrug i ukrug, sve brže i brže, sve dok ga nije doveo pod sam vodopad, a sila vode zaroni ga duboko, duboko dole, tako da pomisli da nikako neće zadržati dah sve dok ne izroni. A kad je izronio i najzad se primakao onome što je pokušavao da uhvati, stvar otplovi od njega dok i sama ne dođe pod vodopad i bi gurnuta prema dnu. Kada je ponovo izronila, bila je dalje od njega nego maločas.

Ali najzad, kada je gotovo bio na smrt iznemogao, sav izudarano i obamro od hladnoće, on uspe da dograbi stvar među zube. I on izađe noseći je pred sobom, a prednja kopita upli-

tala su mu se u nju, jer bila je velika kao prostrani ćilim, a uz to veoma teška i klizava.

On je baci pred Vrdu, pa je stajao dok se sa njega sve slivalo, tresao se i pokušavao da povrati dah. Ali majmun ga niti pogleda, niti upita kako mu je. On je, sav prezauzet, obilazio oko stvari, rasprostirao je, tapkao po njoj i njušio je. Onda mu se u oku pojavi opaki odsjaj i on reče: „To je lavlja koža.“

„Iii – auh – auh – oh, zar?“ dahtao je Smetko.

„A sad, pitam se... pitam se... pitam se“, reče Vrda za sebe, jer je napregnuto razmišljao.

„Pitam se ko li je ubio jadnog lava“, reče Smetko najzad. „Treba to sahraniti. Moramo da napravimo sahranu.“

„Oh, nije to bio lav koji govori“, reče Vrda. „Ne treba da se brineš zbog toga. Nema zveri koje govore gore s one strane vodopada, tamo po Zapadnoj divljini. Ova koža mora da je pripadala nemuštom, divljem lavu.“

Ovo je, uzgred, bilo istina. Neki lovac, čovek, ubio je i odrao ovog lava negde u Zapadnoj divljini pre nekoliko meseci. Ali to ne spada u ovu priču.

„Svejedno, Vrdo“, reče Smetko, „čak i ako je koža pripadala samo nemuštom divljem lavu, zar ne bi trebalo da je pošteno sahranimo? Hoću da kažem, nisu li lavovi prilično – pa, prilično uzvišeni? Zbog znaš već koga. Zar ne shvataš?“

„Nemoj sad da ti svašta pada na pamet, Smetko“, reče Vrda. „Zbog toga što, znaš, razmišljanje ti baš i nije jača strana. Od ove kože napravićemo ti lepu, toplu odeću za zimu.“

„Oh, nešto ne znam da li bih to voleo“, reče magarac. „Izgledalo bi kao – hoću da kažem, druge zveri mogle bi pomisliti – to jest, ne bih smeo da...“

„Ma šta to pričaš?“ reče Vrda i počea se po glavi s pogrešne strane, kako to majmuni rade.

„Čini mi se da bi to bilo nepoštovanje prema velikom Lavu, Aslanu lično, kada bi jedan magarac kao što sam ja šetao obučan u lavlju kožu“, reče Smetko.

„Nemoj sada tu da se raspravljaš, molim te“, reče Vrda. „Šta jedno magare poput tebe zna o takvim stvarima? Znaš da nisi dobar u razmišljanju, Smetko, zašto me onda ne pustiš da razmišljam umesto tebe? Zašto se ne ponašaš prema meni onako kako se ja ponašam prema tebi? Ne mislim da mogu sve da uradim. Znam da si bolji od mene u nekim stvarima. Zbog toga sam te pustio da odeš u jezero; znao sam da ćeš to uraditi bolje od mene. Ali zašto ne mogu i ja da uradim svoje kad dođe do nečega što sam ja umem, a ti ne? Zar ja nikada ništa ne smem? Budi fer. Na svakoga treba da dođe red.“

„Oh, dobro, ako to tako postavljaš“, reče Smetko.

„Znaš šta“, reče Vrda. „Bolje ti onako živahno otkasaj niz reku do Čipingforda i vidi imaju li pomorandži ili banana.“

„Ali mnogo sam umoran, Vrdo“, preklinjao je Smetko.

„Da, ali si se nahladio i moker si“, reče majmun. „Potrebno ti je nešto da se zgreješ. Živahan kas je baš prava stvar. Osim toga, danas je u Čipingfordu pijačni dan.“ A onda je, razume se, Smetko rekao da će ići.

Čim je ostao sam, Vrda krenu da se klimesa, ponekad na dve šape, ponekad na četiri, dok ne dođe do svog drveta. Onda se vinu od grane do grane, a sve vreme je brbljao i kezio se, pa uđe u svoju kućicu. Tamo nađe iglu, konac i velike makaze; jer bio je bistar majmun, a patuljci su ga naučili da šije. On uze u usta klupko konca (veoma debelog, više nalik na kanap nego na konac) tako da su mu se obrazi razvukli kao da je ubacio gomilu karamela. On uze iglu među usne i dohvati makaze levom rukom. Zatim siđe s drveta i otklima se do lavlje kože. Onda čučnu i dade se na posao.

Odmah je video da će telo lavlje kože biti predugo za Smetka, a vrat prekratak. Zato iseče lepo parče od tela i upotrebi ga da napravi dugi okovratnik za Smetkov dugi vrat. Onda odseče glavu i zaši okovratnik između glave i ramena. Ostavio je niti s obe strane kože, tako da mogu da se vežu ispod

Smetkovih grudi i trbuha. Svakog časa poneka ptica bi ga preletela, a Vrda bi prekinuo rad i bojažljivo digao pogled. Nije želeo da iko vidi šta radi. Ali nijedna ptica koju je video nije bila ptica koja govori, tako da to nije bilo bitno.

Kasnije tog popodneva Smetko se vrati. Nije kaskao, nego je strpljivo gazio teškim korakom, onako kako to magarci rade.

„Nije bilo pomorandži“, reče on, „i nije bilo banana. A ja sam veoma umoran.“ On leže.

„Dođi da probaš svoju divnu novu odeću od lavlje kože“, reče Vrda.

„Oh, baš me briga za tu staru kožurdu“, reče Smetko. „Probaću je sutra ujutru. Večeras sam previše umoran.“

„Baš si nezahvalan, Smetko“, reče Vrda. „Ako si ti umoran, šta ti misliš kako je meni? Čitav bogovetni dan, dok si ti uživao u osvežavajućoj šetnjici niz dolinu, ja sam naporno radio da ti napravim bundu. Ruke su mi toliko umorne da jedva držim makaze. A sada ni hvala nećeš da mi kažeš – i nećeš ni da pogledaš bundu – i baš tebe briga – i – i...“

„Dragi Vrdo“, reče Smetko i odmah ustade, „strašno mi je žao. Baš sam bio grozan. Razume se da bih voleo da probam. I izgleda naprosto predivno. Odmah mi probaj. Molim te.“

„Pa, onda stoj mirno“, reče majmun. Koža je za njega bila vrlo teška, ali na kraju, posle mnogo povlačenja i potezanja, dahtanja i huktanja, on je prevali preko magarca. Zatim je veza ispod Smetkovog tela, priveza mu je za noge, a rep za Smetkov rep. Kroz otvorena usta lavlje glave video se veliki deo Smetkovih sivih nozdrva i njuške. Ko god da je video pravog lava ne bi se prevario ni za trenutak. Ali ako bi neko ko nikada nije video lava ugledao Smetka u lavljoj koži, mogao bi se prevariti i pomisliti da je to lav, ako mu se ne primakne previše, ako osvetljenje nije dobro i ako Smetko ne zanjače, niti napravi neki zvuk kopitima.

„Izgledaš predivno, predivno“, reče majmun. „Kada bi te iko sada video, pomislio bi da si Aslan, veliki Lav, glavom i bradom.“

„To bi bilo grozno“, reče Smetko.

„Ne, ne bi“, reče Vrda. „Svi bi radili šta god im kažeš.“

„Ali ne želim ništa da im kažem.“

„Ali pomisli šta bismo sve mogli dobro učiniti!“, reče Vrda. „Znaš, imaš mene za savetnika. Smislio bih ti ja pametna nare-

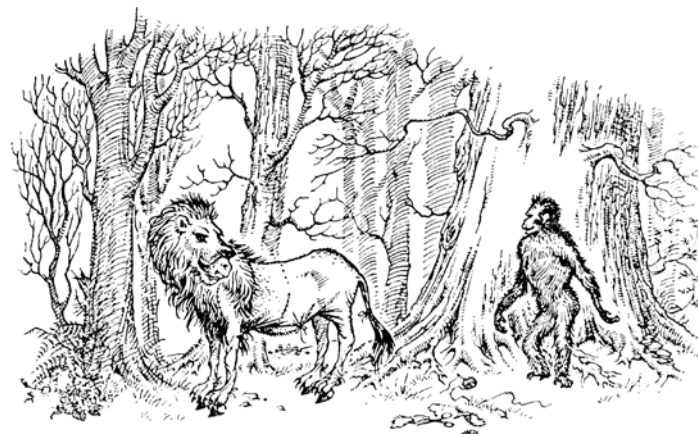
đenja. I svi bi morali da nas slušaju, čak i sam kralj. Sve bismo popravili u Narniji.“

„Ali zar nije već i sada sve u redu?“, reče Smetko.

„Šta!“, kriknu Vrda. „Sve u redu – a nema ni pomorandži ni banana?“

„Pa, znaš“, reče Smetko, „nema baš mnogo sveta – zapravo, ne verujem da postoji iko osim tebe – koji želi takve stvari.“

„Ali tu je i šećer“, reče Smetko.

„Hm, da“, reče magarac. „Baš bi bilo lepo da ima više šećera.“

„Dobro, onda je sve sređeno“, reče majmun. „Ti ćeš se pretvarati da si Aslan, a ja ću ti pričati šta da govoriš.“

„Ne, ne, ne“, reče Smetko. „Ne govori tako grozne stvari. To bi bilo pogrešno, Vrdo. Možda nisam baš mnogo bistar, ali toliko znam. Šta bi bilo s nama kada bi se pojavio pravi Aslan?“

„Verujem da bi bio veoma zadovoljan“, reče Vrda. „Verovatno nam je namerno poslao lavlju kožu, da možemo da popravimo stvari. A ionako se nikad ne pojavljuje, znaš. Ne u današnje vreme.“

U tom trenutku s neba se začu silna grmljavina tačno iznad njihovih glava, a tlo se zatrese od malog zemljotresa. Obe životinje izgubiše ravnotežu i padoše pravo na njušku.

„Eto!“, zaječa Smetko, čim mu se povratio dah. „To je znak, upozorenje. Znao sam da radimo nešto grozno grešno. Odmah skidaj s mene ovu gnusnu kožu.“

„Ne, ne“, reče majmun, kome je um radio vrlo brzo. „To je upravo obrnuti znak. Upravo sam hteo da kažem da bi nam pravi Aslan, kako ga ti zoveš, poslao grmljavinu i potres kada bi hteo da nam poruči da nastavimo. Baš mi je bilo navrh jezika, ali sâm znak došao je pre nego što sam stigao da izgovorim. Sada *moraš* to da uradiš, Smetko. I molim te, hajde da se više ne raspravljamo. Znaš da ne razumeš te stvari. Šta zna jedan magarac o znacima?“

POGLAVLJE 2

Kraljeva brzopletost

Otprilike tri nedelje kasnije, poslednji kralj Narnije sedeo je pod velikim hrastom pokraj vrata svoje lovačke kućice, u kojoj je često provodio po desetak dana po prijatnom prolećnom vremenu. Bila je to niska, slamom pokrivena građevina, nedaleko od istočnog kraja Svetiljkine zabiti i podalje od ušća dveju reka. Dopadalo mu se da tu živi prosto i opuštено, daleko od formalnosti i pompe Kejr Paravela, kraljevskog grada. Ime mu je bilo kralj Tirijan i imao je između dvadeset i dvadeset pet godina; pleća su mu već bila široka i jaka, a udovi pokriveni tvrdim mišićima, ali brada mu je još bila retka. Imao je plave oči i neustrašivo, pošteno lice.

Tog prolećnog jutra nikog nije bilo s njim osim njegovog najdražeg prijatelja, jednoroga Dragulja. Voleli su se kao braća i jedan drugom su spasavali život u ratovima. Gospodstvena zver stajala je pokraj kraljeve stolice povijenog vrata i glačala plavi rog o svoj kremastobeli bok.

„Nisam danas u stanju da se odam ikakvome radu ili zabavi, Dragulju“, reče kralj. „Ne mogu ni na šta da mislim osim na tu divnu vest. Misliš li da ćemo danas čuti još nešto o tome?“

„To su najdivnije vesti od svih što su se pronele u naše vreme, vreme naših očeva i dedova, gospodine“, reče Dragulj, „ako su istinite.“

„Kako bi mogle da ne budu istinite?“, kaza kralj. „Ima više od nedelju dana kako su nas prve ptice preletele uz reči da je Aslan ovde, Aslan je opet stigao u Narniju. A posle toga bile su veverice. Nisu ga videle, ali su rekle kako je sigurno da je u šumi. Onda je došao jelen. On je rekao da ga je video sopstvenim očima, sa velike daljine, po mesečini, u Svetiljkinoj zabiti. Onda su došli oni tamnopusi ljudi s bradama, trgovci iz Kalormena. Kalormenci ni najmanje ne mare za Aslana onako kako mi marimo; ali čovek je o tome govorio kao o nečemu što je van svake sumnje. A sinoć je bio jazavac; i on je video Aslana.“

„Zaista, gospodine“, odgovori Dragulj, „sve ja to verujem. Ako ne delujem tako, to je samo stoga što se toliko radujem da prosto ne smem da poverujem. Gotovo je predivno da bi se poverovalo.“

„Da“, reče kralj uz veliki uzdah zadovoljstva, gotovo drhtaj. „To nadmašuje sve čemu sam se nadao čitavog života.“

„Čujte!“, reče Dragulj, okrenu glavu na stranu i načuli uši.

„Šta je bilo?“, upita kralj.

„Kopita, gospodine“, reče Dragulj. „Konj u galopu. Vrlo težak konj. Mora da je neki kentaur. I gle, eno ga.“

Ogromni kentaur zlatne brade, s ljudskim znojem na čelu i konjskim znojem na kestenjastim sapima, dojuri do kralja, stade i duboko se nakloni. „Živeo, kralju“, uskliknu on glasom dubokim poput bikovskog.

„Hej, tamo!“, reče kralj i pogleda preko ramena prema vratima lovačke kućice. „Putir vina za plemenitog kentaura! Dobro došao, Runvite. Kada dođeš do daha, reci nam kojim si poslom.“

Iz kuće izađe paž s velikim drvenim putirom, neobično rezbarenim, i dade ga kentauru. Kentaur diže pehar i reče:

„Pijem najpre za Aslana i istinu, gospodine, a zatim za Vaše veličanstvo.“

On u jednom potezu iskapi vino (dovoljno za šestoricu snažnih ljudi) i vrati prazni pehar pažu.

„A sad, Runvite“, reče kralj, „donosiš li nove vesti o Aslanu?“

Runvit je delovao veoma ozbiljno i malo se mrštio.

„Gospodine“, reče on, „vi znate koliko dugo sam živeo i proučavao zvezde; jer mi kentauri živimo duže nego vi ljudi, a još duže od tvoje vrste, jednorožce. Nikada za svih svojih dana nisam video takve užase ispisane na nebesima, a otkako je godina otpočela, pojavljuju se svake noći. Ništa ne govore o dolasku Aslana, niti o miru, niti o radosti. Moje znanje govori mi da tako pogibeljnog rasporeda planeta nije bilo pet stotina godina.“

Već sam se bio naumio da dođem i upozorim Vaše veličanstvo da se neko silno zlo nadnelo nad Narniju. Ali prošle noći do mene su stigle glasine da je Aslan u Narniji. Gospodine, ne verujte u tu priču. Ne može biti tako. Zvezde nikada ne lažu, ali ljudi i zveri lažu. Kada bi Aslan zaista dolazio u Narniju,

nebesa bi to prorekla. Da je zaista došao, sve najlepše zvezde okupile bi se u njegovu počast. Sve je to laž!“

„Laž!“ reče kralj silovito. „Kakvo bi se stvorenje u Narniji ili na čitavom svetu usudilo da laže o tome?“ I čak i nesvesno, on položi ruku na balčak mača.

„To mi nije poznato, moj gospodaru“, reče kentaur. „Ali znam da ima lažova po zemlji; a nema ih među zvezdama.“

„Pitam se“, reče Dragulj, „nije li možda Aslan došao iako su sve zvezde prorekle drugačije. On nije rob zvezda, već njihov tvorac. Nije li rečeno u svim starim pričama da on nije pitomi lav?“

„Dobro rečeno, dobro rečeno“, uskliknu kralj. „Upravo tako glase reči: *nije pitomi lav*. To se pojavljuje u mnogim pripovestima.“

Runvit upravo podiže ruku i naže se da kaže kralju nešto veoma ozbiljno, kada sva trojica okrenuše glave da čuju lelek koji im se brzo primicao. Šuma je prema zapadu bila toliko gusta da još nisu mogli da vide pridošlicu. Ali uskoro su mogli da razaznaju reči.

„Kuku, lele!“, vikao je glas. „Kuku za moju braću i sestre! Kuku za sveto drveće! Uništavaju šume. Sekira divlja među nama. Obaraju nas. Veliko drveće pada, pada, pada!“

Uz poslednje „pada“ pojavi se i govornica. Bila je kao žena, ali toliko visoka da joj je glava bila u ravni s kentaurovom, a ipak je bila i nalik na stablo. Teško je to opisati ako nikada niste videli drijadu, ali nema greške kada jednom već jeste – ima nešto različito u boji, glasu i kosi. Kralj Tirijan i dve zveri smesta su znali da je ovo nimfa bukve.

„Pravdu, moj gospodaru kralju!“, kriknu ona. „Dođi nam u pomoć. Zaštiti naš narod. Obaraju nas u Svetiljkinoj zabiti. Četrdeset velikih debala moje braće i sestara već je na tlu.“

„Šta, gospo! Seku Svetiljkinu zabit? Ubijaju drveće koje govori?“, uzviknu kralj, skoči na noge i isuka mač. „Kako se usuđuju? I ko se to usuđuje? A sad, Aslanove mi grive...“

„A-a-a-h“, jeknu drijada, uzdrhta kao usled bola – i nastavi da podrhtava opet i opet, kao od niza udaraca. Onda najednom pade na stranu, toliko naglo kao da su joj obe noge sasečene ispod nje. Načas su gledali kako leži mrtva na travi, a onda je nestade. Znali su šta se dogodilo. Njeno drvo, miljama odatle, posečeno je i oboreno.

Na trenutak kraljev bol i bes bili su toliko silni da nije mogao da progovori. Onda on reče: „Dođite, prijatelji. Moramo uz reku da nađemo nitkove koji su ovo učinili, najvećom brzinom kojom možemo. Neću ostaviti u životu nijednoga od njih.“

„Gospodine, drage volje“, reče Dragulj.

Ali Runvit reče: „Gospodine, budite oprezni čak i u svojem pravednom gnevu. Čudnovate stvari se događaju. Ako je dalje uz dolinu izbila oružana pobuna, nas trojica smo odviše malobrojni da bismo izašli na kraj s tim. Ako biste blagoizvoleli da sačekate dok...“

„Neću čekati ni desetinku sekunde“, reče kralj. „Ali dok Dragulj i ja idemo, ti odgalopiraj što brže možeš do Kejra Paravela. Evo ti mog prstena da dokaže da govoriš istinu. Prikupi mi tuce oružnika, sve na valjanim paripima, tuce pasa koji govore, deset patuljaka (neka svi budu vrsni strelci) i ponekog leoparda, kao i džina Kamenstopu. Sve ih dovedi što pre možeš.“

„Drage volje, gospodine“, reče Runvit. On se smesta okrenu i odgalopira prema istoku, niz dolinu.

Kralj pođe peške hitrim korakom, ponekad je mrmljao za svoj račun, a povremeno stiskao pesnice. Dragulj je koračao pokraj njega i ništa nije govorio; i tako od njih nije dopirao ni šum, ako se izuzme slabašno zveckanje bogatog zlatnog lanca obešenog o jednorogov vrat i zvuk dva stopala i četiri kopita.

Uskoro stigoše do reke i krenuše uz nju tamo gde je postojala travnata staza; voda im je bila sleva, a šuma zdesna. Ubrzo potom dođoše do mesta gde je teren postajao neravniji, a gusta šuma prostirala se do ivice vode. Put, ono što je postojalo od njega, sada se pružao drugom obalom i morali su da pregaze reku da bi došli do njega. Dosezala je Tirijanu do pazuha, ali Dragulj (koji je imao četiri noge i, prema tome, bio stabilniji) držao mu se zdesna da razbije glavni udar struje, a Tirijan je jačom rukom obgrlio jednorogov snažni vrat, pa su obojica bezbedno prešli. Kralj je i dalje bio toliko besan da gotovo da nije primećivao hladnoću vode. Ali, razume se, čim su stigli na obalu, veoma je pažljivo obrisao mač o ogrtač, o rame koje je jedino ostalo suvo.

Sada su išli prema zapadu s rekom zdesna, a Svetiljkina zabit bila je pravo pred njima. Nisu prešli više od milje kada obojica stadoše i progovoriše u istom trenutku. Kralj reče: „Šta to imamo ovde?“, a Dragulj viknu: „Gle!“

„To je splav“, reče kralj Tirijan.

Tako je i bilo. Šest izvanrednih trupaca, tek posečenih i potkresanih, bilo je privezano u splav, pa su hitro klizili niz reku. Na prednjem kraju splava bio je bizamski pacov, s motkom za upravljanje.

„Hej! Bizamče! Šta to činiš?“, uzviknu kralj.

„Teram trupce za prodaju Kalormencima, gospodine“, reče pacov i dodirnu uvo kao što bi dodirnuo kapu da ju je imao.

„Kalormencima!“, zagrme Tirijan. „Šta to pričaš? Ko je naredio da se ovo drveće poseče?“

Reka je u to doba godine toliko brzo tekla da je splav već prošao pored kralja i Dragulja. Ali bizamski pacov okrenu se preko ramena i doviknu: „Naređenja Lava, gospodine. Asla-na lično.“ On dodade još nešto, ali to nisu čuli.

Kralj i jednorog piljili su jedan u drugoga, prestravljeni kao nikad dotad, ni u jednoj bici.

„Aslan“, reče kralj najzad, vrlo tihim glasom. „Aslan. Je li moguće da je to istina? Je li *moguće* da on obara sveto drveće i ubija drijade?“

„Osim ako su drijade učinile nešto grozno loše...“, promrmlja Dragulj.

„Ali da ih prodaje Kalormencima!“, reče kralj. „Da li je to moguće?“

„Ne znam“, reče Dragulj jadno. „On nije *pitomi* lav.“

„Pa“, reče kralj najzad, „moramo ići dalje i prihvatiti pustoštinu koja nas zadesi.“

„To nam je jedino preostalo, gospodine“, reče jednorog. U tom trenutku nije shvatao koliko je budalasto što njih dvojica idu sami; niti je to shvatao kralj. Bili su previše besni da bi jasno razmišljali. Ali mnogo je zla na kraju proisteklo iz te njihove brzopletosti.

Najednom se kralj punom težinom nasloni na prijateljev vrat i pognu glavu.

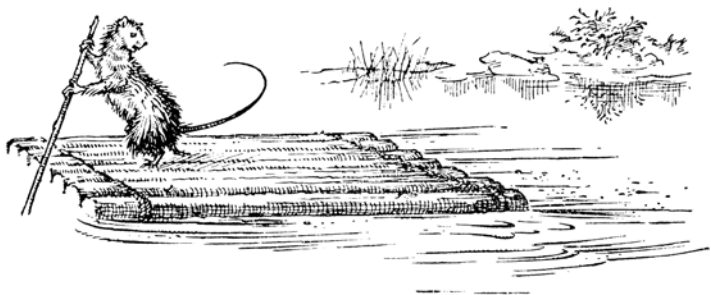
„Dragulju“, reče on, „šta nas to čeka? Grozne misli mi se javljaju u srcu. Da smo juče umrli, bili bismo srećni.“

„Da“, reče Dragulj. „Predugo smo živeli. Zadesilo nas je ono najgore na svetu.“ Stajali su tako minut ili dva, a onda produžiše.

Ubrzo su začuli tup-tup-tup sekira po brvnima, iako još nisu mogli da vide ništa zbog uzvišenja pred njima. Kada su

stigli na vrh, ugledali su samu Svetiljkinu zabit. Kraljevo lice preblede kada je vide.

Posred drevne šume – one šume u kojoj je nekada raslo srebrno i zlatno drveće i gde je dete sa našega sveta nekada posejalo drvo zaštite – već se otvorila široka traka prolaza. Bio je to grozan prolaz, poput otvorene rasekline kroz zemlju, prepun muljevitih brazdi tamo kuda je oboreno drveće vučeno do reke. Tu je radila velika grupa ljudi, čulo se pucanje bičeva, konji su se napinjali dok su teglili balvane. Kralju i jednorogu najpre je upalo u oči da otprilike polovina osoba

u gomili nisu zveri koje govore, već ljudi. Sledeće su primetili da to nisu plavokosi ljudi iz Narnije. Bili su to tamnoputi, bradati ljudi iz Kalormena, one velike i surove zemlje što se pruža iza Arhenlanda i onostran pustinje na jugu.

Razume se, nije bilo razloga da se ne sretnu Kalormenac ili dva u Narniji – trgovac ili ambasador – jer tih dana vladao je mir između Narnije i Kalormena. Ali Tirijan nije mogao da razume zbog čega Kalormenaca ima toliko mnogo, niti zbog čega seku narnijsku šumu. On čvršće dograbi mač i zabaci ogrtač preko leve ruke. Onda hitro siđe među ljude.

Dvojica Kalormenaca gonili su konja upregnutog za trupac. Upravo kada kralj stiže do njih, trupac se zaglavi na lošem, blatnjavom mestu.

„Teraj, sine lenjivčev! Vuci, svinjo lenja!“, drali su se Kalormenci i pucali bičevima. Konj se već naprezao koliko god može; oči su mu bile crvene i sveg ga je prekrila pena.

„Radi, strvino lenja“, povika jedan Kalormenac i dok je to govorio divljački ošinu konja bičem. Upravo tada dogodilo se nešto zaista grozno.

Sve do tada Tirijan je prihvatao zdravo za gotovo da Kalormenci gone sopstvene konje: glupe, nemušte životinje poput konja iz našeg sveta. I iako je mrzeo kada se čak i glupi konji previše gone, razume se da je više razmišljao o ubistvu drveća. Nikada mu nije nakraj pameti palo da bi se iko usudio da upregne nekog od slobodnih narnijskih konja koji govore, a nekmoli da primeni bič na njemu. Ali kada je divljački udarac zadat, konj se prope i reče, napola vriskom:

„Budalo i tiranine! Zar ne vidiš da činim sve što mogu?“

Kada Tirijan shvati da je konj jedan od njegovih Narnijaca, njega i Dragulja obuze takav bes da nisu znali šta rade. Kraljev mač se diže, Jednorogov rog spusti. Oni zajedno jurnuše. Sledećeg trenutka obojica Kalormenaca ležali su mrtvi, jednom od njih Tirijanov mač odrubio je glavu, drugom je Draguljev rog probo srce.